

Taotluse pealkiri	1. Teaduse ja arendustöö kaasamine vähitõrje prioriteetsete ülesannete lahendamisse 2. Vähi Ennetuse, Diagnostika, Ravi ja Teaduse Tippkeskuse (tekstis Vähi Tippkeskus) asutamine
Taotlev ministeerium	Sotsiaalministeerium
Kaasatud ministeeriumid	
Kontaktisik	Made Bambus

Projekti eelarve kokku	sh 2024. a	sh 2025. a	sh 2026. a	sh 2027. a
	650000	650000	650000	650000

1. Probleem ja eesmärk

Vähitõrje all mõistetakse kogu vähivastast tegevust alates ennetusest kuni tavaellu naasmiseni või väärrika elulõpuni. Euroopas diagnoositakse vähk igal aastal 2,7 miljonil inimesel ja 1,3 miljonit kaotab selle haiguse tõttu elu. Viimasel paarikümnel aastal on vähiraviga seotud otsesed kulud Euroopas kahekordistunud, ulatudes 103 miljardi euroni. Seega kujutab vähk ühiskonnale tohutut koormust, olles ka Eestis üheks peamiseks surmapõhjuseks. Samas 40% vähijuhtudest on ennetatavad ning teada on ka see, et ravitulemused paranevad tänu teadusuuringutele¹.

2019. aasta sügisel algatatud **Vähivastase võitluse kava (Europe's Beating Cancer Plan)** https://health.ec.europa.eu/system/files/2022-02/eu_cancer-plan_en_0.pdf on Euroopa Komisjoni võetud poliitiline kohustus, mille selged eesmärgid määratleb liikmesriikides paralleelselt algatatud **Vähimissioon (Cancer Mission)** https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/eu-mission-cancer_en. Euroopa Komisjon on võitluses vähiga otsustanud keskenduda teadusuuringutele ja innovatsioonile, kasutades ära uute tehnoloogiate ja digitaliseerimise potentsiaali, nii et lõpptulemusena on igas ELi liikmesriigis oma rahvuslik tippteadust ja tippmeditsiini koondav kõikehõlmav vähikeskus (*Comprehensive Cancer Center/CCC*), mille kaudu üle-euroopalist vähiravi koordineerida ja vähitõrjet teostada.

Tõhus vähivastane võitlus on ülemaailmne väljakutse, mis ulatub kaugemale tervishoiusektorist ning mida ei saa lahendada isoleeritult ilma sektoritevahelise ja rahvusvahelise koostööta. Personaalmidtsiini jõulised arengud on veelgi kiirendanud vajadust riiklike ja rahvusvaheliste koostöövõrgustike järele. Koostoomimine võrgustikena tähendab oskusteabe vahetamist, kvaliteedistandardite väljatöötamist ja võrdse juurdepääsu tagamist rajatistele, andmetele, ravimitele ja turgudele. **Eesti Vähi Tippkeskuse loomine on eelduseks CancerPlan'i ja Cancer Mission'i tegevustes osalemiseks.**

Eesti on riiklikus Vähitõrje tegevuskavas 2021–2030 seadnud mõõdetavad eesmärgid:

- ✓ **Juhtimine:** Keskne juhtimine, strateegiline planeerimine ja hindamine – vähitõrje tervikvaade, sõeluuringud, vähiravi korraldus; Keskset struktureeritud ja kvaliteetsed andmed tegevuste kavandamiseks ning tulemuste hindamiseks.
- ✓ **TA ja innovatsioon:** Teadusuuringud ja teadustulemuste kiire rakendamine praktikas.
- ✓ **Ravi:** Tervishoiuasutuste vahelised diagnostika-, ravi- ja jälgimisjuhised; kvalifitseeritud ja motiveeritud töötajad.
- ✓ **Kommunikatsioon:** Tõhusam teavitus erinevatele sihtrühmadele – elanikkond, patsiendid, lähedased, esmatasand, eriarstiabi.

¹ <https://www.europarl.europa.eu/news/et/headlines/society/20200131STO71517/vahivastane-voitlus-elis-tegevus-ja-statistika-infograafik>

Projekti etapid:

1. etapp: teaduspilootimised vähitõrje suunal eesmärgiga jõuda rahvusvaheliste koosarendusprojektideni ning selle käigus juhtimisstruktuuri ülesehitus, hilisemas faasis tippkeskusena teostatud TA ja innovatsioon (2023-2024)

2. etapp: loodud Vähi Tippkeskus (2024-2027) hakkab koordineerima kõiki vähitõrjega seotud siseriiklikke ja rahvusvahelisi tegevusi

Vähi Tippkeskuse näol luuakse struktuur vähitõrje tegevuskava efektiivseks elluviimiseks ning selle struktuuri peamiseks rolliks on olla koordineerivaks teadus- ja uurimisüksuseks, mis laiendab rahvusvahelise koostöö võimalusi kõikehõlmavate vähikeskuste (CCC) võrgustiku partnerina. **CCC-d tegutsevad eelkõige rahvusvahelise koostöö siseriiklike kontaktpunktideni, ega asenda riigisisest vähikeskuste võrgustikku, erialaselt tegevust ega kompetentse.**

Näide: Vähi Tippkeskusele sarnasena loodi (dets.2019) Soomes riiklikul toel National Cancer Center Finland (FICAN), mis koordineerib kogu vähktõvega seonduvat teadus- ja kliinilist kompetentsi kõigis viies Soome maakonnas, ühendades haiglaid ja biopankadega seotud teadus- ja infrastruktuure. FICAN esindab Soome vähitõrjet Euroopa teadus/uuringute platvormide ja programmide kaudu.

Vähi Tippkeskuse kaks peamist eesmärki:

1. Teadusuuringute algatamine, keskne juhtimine, teostamine ja koordineerimine EU kõikehõlmava vähikeskuse (CCC) akrediteeringu taseme vastavuse saavutamiseks ning seeläbi Vähitõrje tegevuskava 2021-2030 eesmärkide elluviimiseks;
2. Eesti esindamine rahvusvahelistes (EU ja EU- välises) programmides vähitõrje alal teadus- ja kliiniliste uuringute teaduskeskusena, EACSi akrediteeringu saamine

2021–2035 Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava strateegia dokumentides on välja toodud: „kui biomeditsiini ja biotehnoloogiaid siduda kliinilise meditsiiniga, siis on võimalik märkimisväärne arenguhüpe“².

- ❖ Vähi Tippkeskus koondab ja koordineerib erinevate sektorite organisatsioone ühiseks teadus- ja kliiniliste uuringute ja ravialaseks koostööks, sh kaasab tehnoloogiaid tootvad ettevõtte ühendused, toetades seeläbi uutset vähi diagnostikat ja ravi.

Teaduse ja uurimistöö (biomeditsiini ja biotehnoloogia) sidumine kliinilise meditsiiniga võimaldab täita Vähitõrje tegevuskava 2021-2030 prioriteete.

2. Panus riigi pikaajaliste arenguvajaduste (Eesti 2035, sh TAIE) täitmisel**Eesti riigi areng tugineb teaduspõhiste ja innovaatiliste lahendustele.**

Ühiskondlikele väljakutsetele, nagu vähk kui globaalne probleem, lahenduste leidmine eeldab tugevat teaduskompetentsi ning võimekat keskkonda, mille kaudu teaduse ja innovatsiooni tulemusi rakendada.

2021–2035 TAIE arengukava, kus tervisetehnoloogiaid ja -teenused on üheks prioriteetseteks fookusvaldkonnaks, rõhutab, et teadussüsteemi, ettevõtluskeskkonna ning ühiskonna muude süsteemide (sh tervishoid) koostöö on vajalik, et eri valdkondades loodud uued teadmised, tehnoloogiad ja ideed leiaksid parima rakenduse kestliku ühiskonna ja majanduse hüvanguks.

TAIE arengukavas plaanitud tervishoiuteenuse osutajatega seotud ulatuslikud investeeringud taristusse ning TÜK-ist (mis on Eesti ainuke ülikoolihaigla) ja PERH-ist kõrgtehnoloogiliste meditsiini-tippkeskuste väljaarendamine loovad võimaluse teadustööks ja innovatsiooniks. Samas taristu olemasolu ei ole piisav selleks, et teadusuuringud ja innovatsioon muutuks tervishoiuteenuse osutajate poolt pakutud rakendusteks. Taristu arendamise plaanidega koordineeritult peavad olema eesmärgistatud teaduse ja innovatsiooni tegevused, ressursid ja tugistruktuur.

² TAIE fookusvaldkondade teemalehed, HTM_TAIE_lisatekst_A4_5mmbl.pdf

Vähitõrje vallas on eesmärgiks vähitõrjekava siseriiklik teostamine, selleks teadus-arenduse ressursside võimestamine EL Vähimissiooni ja Vähitõrjekava raamprogrammide toel.

3. Hetkeolukord ja senised tegevused

3.1. Euroopa vähitõrje tegevuskava asetab suurt rõhku **säästva vähiennetuse** arendamisele ja jätkusuutlikkusele, varajase avastamise parandamisele, kõrgetele hooldusstandarditele ebavõrdsuse vähendamisele vähiravi kättesaadavusele, mida metoodiliselt juhivad riiklikud terviklikud vähikeskused ning tõhusale teadmiste ja innovatsiooni siirdamisele kliinilisse praktikasse (eriti täppis- ja personaliseeritud meditsiini valdkonnas) ning lõpuks, kuid mitte vähemtähtsana - patsientide, ellujäänute ja hooldajate elukvaliteedi valdkonnas (NB! arenenud palliatiivravivõrgustik).

3.2. Eesti Vähitõrje tegevuskava rakendamise ambitsioon on aastaks 2030 suurendada kliinilistes uuringutes ravitavate patsientide arvu, teostada kliinilisi alus- ja rakendusuuringuid ning luua epidemioloogiliste, kliiniliste ja teadusuuringute andmetugi.

Täna on selge, et vähi mõistmise ja vähiravi edusammud sõltuvad kvaliteetsest teadusest ja arenguhüppelisest innovatsioonist. Eestis on senised arengud vähiteaduste vallas, eriti rakendustega kliinilisse praktikasse, väga tagasihoidlikud. See on üks põhjusi, miks Eesti paistab täna Euroopas negatiivselt silma, **kuna ei ole suudetud vähendada vähi hilist avastamise ega alandada kõrget suremuse näitajaid**. On üldiselt aktsepteeritud, et vähi elulemuse määrab haiguse staadium diagnoosimisel, mille täpsus omakorda on ravimeetodi valiku ja prognoosi hindamise aluseks. Eestile on omane ka sõeluuringutes osalemise madal tase ning puudub keskne sõeluuringute koordineerimine, patsiendi teekond ravini võtab kauem aega, kui EL keskmiselt, probleemid on vähiravimite kättesaadavuse tagamise ja patsiente puudutavate sotsiaalsete tegurite lahendamisega³. **Eelnevast lähtuvalt on olulisim kõrge vähihaigestumise riskiga inimeste väljasõelumine, mis võimaldab tunduvalt enam panustada ennetusele, mis omakorda tõstab ravi tulemuslikkust ja seeläbi ka inimeste elukvaliteeti.**

3.3. Eesti praegune rahvusvaheline koostöö vähi kliiniliste uuringute vallas, nendes osalemise, teostamise ja teadustulemuste alal on väga tagasihoidlik.

Rahvusvahelistes koostöodes Eesti on pigem partner kui koordinaator, nii jääb Eesti osalus teadusuuringutele ja innovatsioonile suunatud projektide koordinaatorina <30%. Selleks, et rahvusvaheline ravimitööstus, kliinilised uurijad ja teadupartnerid usaldaksid Eesti vähiuuringute teostamise kvaliteeti on vajalik läbi Vähi Tippkeskuse tõsta kliiniliste uuringute teostamise kvaliteeti, mahtu ja sellega seotud teadusvõimekust.

Kui paljudes teadusvaldkondades on Eesti aktiivne ja rahvusvaheliselt väljapaistev, siis vähialane teadusaktiivsus on pigem madal, vähe koostööle suunatud ning vähenähtav, viimase 5 aasta jooksul pigem langustendentsis. Üheks strateegiliseks prioriteediks Vähi Tippkeskuse puhul on teaduse rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmine, sh teaduskoostöö edendamine eeskätt Balti- ja Põhjamaadega, aga ka teiste ELi liikmesriikidega. ELi Vähitõrjeplaaniga seotud rahastusprogrammides (EU4Health), Cancer Mission, Horizon Europe, Digital Europe jt on fookus liikmesriikide tihedal partnerlusel ja suund laiale valdkondlikule katvusele, projektikutsed sisaldavad tegevusi teadusuuringutest, poliitikakujundamise ja ühiskondliku teadlikkuse tõstmiseni. Kõik see rõhutab vajadust tugeva siseriikliku koostöö järele, et olla EL programmides vähitõrjevaldkonnas edukas.

4. Oodatav tulemus ja mõju

1. Eeltoodut arvestades tekib Vähi Tippkeskuse näol tegelik võimekus üleriigilise vähitõrjealaste eesmärkide realiseerimiseks, mistõttu selles projekti riikliku investeeringu efektiivsus osutub väga kõrgeks.

Mõõdikud: vähijuhtude absoluutarv suureneb 2030. aastaks Eestis eeldatavalt 11,000ni. Rahvastiku tervise arengukavas (RTA) 2020–2030 on seatud eesmärgiks vähendada vähisurmade arvu aastas poole võrra (550ni)⁴. See ambitsioonikas eesmärk teostub tänu Vähi Tippkeskuse teostatud teaduse ja uurimistöö kaasamisele tervishoiu prioriteetsete ülesannete lahendamisse.

³ <https://tai.ee/et/valjaanded/vahitorje-tegevuskava-2021-2030>

⁴ https://tai.ee/sites/default/files/2021-05/Vähitõrje_tegevuskava_2021-2030.pdf

- 2. Vähi Tippkeskus vähendab meditsiini ja teaduse eraldatust, võimendab Tervise Arengu Instituudi ühiskondlikku kasu (tõhusust), kutsudes esile vajalikke muutusi, võimaldades teaduse, ettevõtluse ja poliitikakujundamise koosmõju, et seeläbi tagada Eesti vähitõrjevõimekuse kasv.**

Mõõdikud: teostatud kliiniliste uuringute tulemused rakendatakse vähidiagnostika ja -ravi parandamisse.

- 3. Vähi Tippkeskus toetab Eesti teaduse väljapaistvuse kujunemist vähitõrje vallas, võimestades olemasolevat teadustaristut (sh riistvara ja inimressursse) rahvusvahelistes vähitõrje (EL) programmides ja projektides, sh Euroopa Teadusruumi algatustes ja ühistes teadustaristutes osalemise kaudu.**

Mõõdikud: Vähi Tippkeskus loob jätkusuutliku vähi-alase tippteaduse ja tippravi rahvusvahelise koostöövormi (koostööde arv, mis aasta-aastalt kasvab).

- 4. Vähi Tippkeskus soodustab valminud innovaatiliste tehnoloogiliste lahenduste kiiret jõudmist praktilisse kasutusse, rakendades selleks nii riigieelarvelisi, kui Euroopa Liidu, tööstussektori ja heategevusfondide vahendeid.**

Mõõdikud: läbiviidud uuringute arv, mille käigus välja töötatud täiustatud meetodid võimaldavad personaliseeritud diagnoosi ja ravi.

- 5. Vähi Tippkeskus osaleb rahvusvahelistes partnerlustes ja võrgustikes omades juurdepääsu tehnoloogiatele, mille arendamist EL rahastab ja toetab nende kasutusele võttu.**

Mõõdikud: üleeuroopalistes koostööuuringutes osalevate patsientide arv.

- 6. Vähi Tippkeskus suurendab ülikoolide, teadusasutuste ja haiglate teadmussiirde võimekust vähitõrje alal, võimendades koostööd ettevõtetega suure lisandväärtusega toodete ja teenuste arendamisel ning luues võimalusi teadlaste ja spetsialistide osalemiseks rahvusvahelistes teadmusvõrgustikes, soodustades tööstusrahastuse investeringuid personaalmeditsiini diagnostika ja ravimiarendusega seotud tegevustesse.**

Mõõdikud: kaasatud investeringute maht ja teostatud rahvusvaheliste koostööprojektide arv.

- 7. Vähi Tippkeskus tugevdab TAIE ühiskondlikku ja majanduslikku mõju sihipäraselt koordineerides ning teostades Eesti Vähitõrje tegevuskava plaanitud tegevusi suurendades ministeeriumide võimekust teaduse ja arendustegevuse alal.**

Mõõdikud: kliiniliste uuringute koguarv ja patsientide arv, kellel on diagnoositud vähk ning kes on kaasatud tulevastesse 1.; 2. ja 3. faasi kliinilistesse uuringutesse.

Vähi Tippkeskuse teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse tulemusena

- arendatakse ja pakutakse mõjusamaid ja kättesaadavamaid tervishoiuteenuseid
- panustatakse patsiendikesksema ja tõendus põhise ravi ja ennetustöö pakkumisse
- arendatakse personaalseid terviseteenuseid
- suurendatakse tervishoiu ekspordipotentsiaali

5. Koostöö teiste ministeeriumite, riigiasutuste, teadusasutuste, ettevõtete jt partneritega

Vähi Tippkeskuse asutajaliikmetena võiksid osaleda järgmised organisatsioonid (asutamine ja juhtimisstruktuur lepitakse kokku enne plaanitud teadusfaasi)

- a) Sotsiaalministeerium
- b) Tervisekassa
- c) 3 raviasutust (PERH, TÜK, ITK)
- d) 2 ülikooli (TÜ, TalTech)
- e) Tervise Arengu Instituut
- f) Vähiliit (patsientide esindaja)

Assotsieeritud liikmed

- g) biotehnoloogia tööstus (Antegenes, Icosagen jt),
- h) eriala instituudid (KBFI, Genoomika Instituut, Personaalmeditsiini Arenduskeskus jt)
- i) ravimitootjate liit,
- j) IT sektor (e-tervis, digitervis, tervisetehnoloogiad)
- k) erakindlustussektor
- l) Euroopa Komisjoni Vähimissiooni/Vähitõrjekava esindaja(d),
- m) EU teiste Missioonide esindajad
- n) jt vähitõrjega seotud osapooled.

Teaduslik nõuandev kogu:

- 1) FICAN esindaja (Soome)

- 2) KI väljapaistev teadlane (Rootsi)
- 3) ASCO liige (USA)
- 4) Ravimitööstus (nt Saksa, Šveits) jt

6. Kavandatavad tegevused ja nende eelarve

Lähiaastatel keskendub Euroopa Komisjon teadusuuringutele ning toetab liikmesriikide vähitõrjet ELi programmilistest vahenditest rahaeraldise kuni 6 miljardit eurot. Seetõttu on partnerite ja loodava Vähi Tippkeskuse prioriteetne suund nendes rahvusvahelistes teadus/kliinilistes koostöösdes aktiivne osalemine ja ka juhtimine.

Selleks toimuvad järgmised tegevused:

- 6.1. Viiakse läbi pilootuuringud ja jõutakse rahvusvaheliste üleeuroopaliste koostöödeni
 - 6.1.1. **digilahenduste alal**, mis hõlmavad UNCAN.eu jt. kliiniliste ja eelkliiniliste uurimisandmete jagamist ja kasutamist, et võimestada kliiniliste uuringutulemuste standardiseerimist ja teadusandmete jagamist riigisiselt ja ELis (vastutavate partneritena TÜ, TalTech, TÜK, PERH, ITK, TAI);
 - 6.1.2. **geneetiliste riskiskooride väljatöötamine**, eesmärgiga luua võimekus paikmepõhiste riskiskooride rakendamiseks sõeluuringuprogrammides (vastutavate partneritena TÜ, TÜK, ITK, TAI, Tervisekassa);
 - 6.1.3. **pragmaatiliste kliiniliste uuringute alal**, et parandada valdkonniti diagnostika- ja raviprotsesse ja leida investore, sh heategevusfondide huvi tegevust rahastada (vastutavate partneritena TÜK, PERH, Ravimitootjate Liit, Vähiliit);
 - 6.1.4. **lapse- ja noorukiea vähi alal**, et tõhustada üleeuroopalist koostööd (vastutavate partneritena TÜK, Ravimitootjate Liit, Tervisekassa).
- 6.2. Leida ressursse ja viia läbi alus- ja rakendusuuringuid uute teadmiste saamiseks ja vahendite loomiseks vähi varaseks avastamiseks, täpsemaks diagnoosimiseks ja ravivalikuks (TÜ, TalTech, KBFI, TÜK, PERH, ITK, Tervisekassa, Icosagen, Antegenes, Ravimitootjate Liit jt).
- 6.3. Koostöös rahvusvaheliste ekspertidega kaardistada vajadused ja võimalused Vähi Tippkeskuse loomiseks ja rahvusvaheliste kliiniliste uuringute teostamiseks (TÜ, TalTech, TÜK, PERH, ITK).
- 6.4. Teaduskommunikatsiooni alased tegevused eesmärgiga viia teadusuuringute tulemused/järeldused eri sihtrühmadeni (sh elanikkond, vähipatsiendid, pere- ja eriarstid jt tervishoiutöötajad, poliitikakujundajad) ning aidata kaasa tõenduspõhisele poliitikakujundamisele ja vähitõrjemeetmete tõhustamisele (TÜ, TalTech, KBFI, TÜK, PERH, ITK, Tervisekassa, Ravimitootjate Liit jt).

Vähi Tippkeskuse projekti kogueelarve aastateks 2024-2027 on 2,6M€.

Iga-aastaselt plaanime kasutada 650,000€ töökulude, uuringu-kulude ja üldkulude maksmiseks. Aastast 2025 plaanime kaasata EL programmide ja/või tööstuse kaasrahastusi projektis väljatoodud teadusarendussuundade elluviimiseks. Võrdluseks: ühe vähitõrje-alase EL projekti keskmine maht on 6-8M€. Projekti rakendamine toimub pidevalt muutuv keskkonnas, mistõttu tuleb tegevuskava iga-aastaselt pidevalt uuendada.

Märkus: riiklikud vahendid aitavad kaasa nii üksikute tegevuste rahastamisele kui ka Euroopa vahendite võimestamisele ja sidususele riiklike huvide realiseerimiseks. Aastaks 2027 on Vähi Tippkeskus olemasolevat ressursi koordineeriv, korraldav ja arendav võrgustik, mille tegevus põhineb lepingulistel alustel, kus tippteaduse ja tippravi kompetentsid ühendatakse läbi liikmete, et teostada konsensuslikke vähitõrjet puudutavaid otsuseid ja viia ellu riigi vähitõrjealaseid strateegilisi eesmärke. Vähi Tippkeskuse tegevust rahastavad koostööprogrammid, partnerid, tööstus.

7. Kulude põhjendused (kululiigid, mahud, kuidas eelarveni on jõutud)

- Palgakulud, kokku **356,000€/aastas**
Eesti tippspetsialisti tasu avalikustatud andmete põhjal on 5000-8000€/kuus
- Väliseksperdi tasu, kokku **60,000€/aastas**
Euroopa Komisjon maksab eksperdile tasu 9000€/aastas, 450€/4h eest
- Uuringukulud **174,000€/aastas**
- Lähetuskulud **30,000€/aastas** (2000€ lähetus EL piires)
- Üldkulud (sh kommunikatsioonitegevused) **30,000€/aastas**

8. Kavandatud tegevuste vastavus TA määratlusele (Frascati käsiraamatu ja TANi juhendi alusel)

Projekti põhitegevusena teostatakse teadus- ja arendustegevust biomeditsiini, kliinilise meditsiini, terviseteaduste ja meditsiinilise biotehnoloogia valdkonnas.

Teadus- ja arendustegevusega tegelevad tiptasemel spetsialistid (teadlased, klinitsistid), kelle tegevus vastab akadeemilisele teadusliku töö nõuetele. Projekti läbiviimise tulemusena luuakse algupäraselt ja uut teadmist (nt leitakse seni avastamata biomarkerite seoseid vähiriski tuvastamiseks). Samuti leitakse projekti käigus olemasolevatele teaduslikele teadmisele, meetoditele või tehnoloogiatele uusi kasutusvõimalusi (nt ravivastuse hindamise eesmärgil korraldatud rakendusuuringud). Samuti plaanitud rahvusvahelise võrreldavuse tagamiseks teostatud kliiniliste uuringute 1., 2. ja 3. faasi uuringud on otsene teadus- ja arendustegevus.

TAIE fookusvaldkonnana on tervisetehnoloogiate ja -teenuste valdkonna sihiks patsiendikesksete tervishoiuteenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse, samuti ekspordipotentsiaali kasvatamine. Tervisetehnoloogia ja -teenuste arendamisel vähitõrje alal on väga kõrge sotsiaalmajanduslik mõju. Eestil on innovaatiliste ja kõrget lisandväärtust pakkuvate tehnoloogiliste lahendustega võimalik haarata välisturgudel turuliidri positsioon, kuna paljud riigid otsivad vähiga toimetulekuks uusi ärimudeleid ja tehnoloogilisi lahendusi⁵.

Sidudes biomeditsiini ja kliinilise meditsiini valdkondlikuks koostööks on Eestil võimalik teha märkimisväärne arenguhüpe.

9. Jätksuutlikkus (püsiva TA võimekuse tekkimine, tegevuste edasine rahastamine)

Vähi Tippkeskuse tegevusteks rahalised panused pärast projekti rahastamisperioodi lõppu

- Partnerite regulaarsed liikmetasud
- EU programmide vahendid
- Tööstuse kaasrahastused/investeeringud ravimi- ja diagnostikauuringuteks
- Heategevuslikud annetused (eraannetused, EU-ülesed ja Eesti annetusfondid)
- EU-väliste programmide vahendid
- Riik (nt. läbi Tervisekassa) – Vähi Tippkeskuse poolt realiseeritud vähitõrjet hõlmavad tegevused aitavad oluliselt kokku hoida ravikulusid, tõstavad ravieffektiivsust, parendavad infrastruktuuriga ja personaliga seotud planeeringuid, riik saab osta raviteenustena reaalselt tulemust, seega on visiooni kohaselt oluline Vähi Tippkeskuse tegevuste sidususe säilitamine riigi vähitõrjealaste eesmärkide täitmisega.

10. Lisaväärtus (uudsus ministeeriumi jaoks või valdkondade üleselt, tekib arenguhüpe valdkonnas, majanduslik ja sotsiaalne mõju, mitme ministeeriumi vajadus vm)

- Vähi Tippkeskuse näol **luuakse vähktõve vastu võitlemiseks koordineeritud ja jätkusuutlik mudel**, mida võib vajadusel rakendada ka teistes valdkondades, näiteks südame-veresoonkonna haiguste puhul.
- Vähi Tippkeskusesse kaasatud sise- ja välisekspertide abil **formuleeritakse selge strateegiline visioon** koos eesmärkide ja tegevustega ajalisel vaates, (sealhulgas vahendite, ressursside, vastutuse, edusammude mõõtmise jne spetsifikatsioon) kõiki sidusrühmi kaasates.
- Vähi Tippkeskuse abil **tõstetakse Eesti vähitõrje tegevuskava efektiivsust** läbi digitaliseerimise ja tehnoloogiliste edusammude kiirema kasutuselevõtu (patsiendile parima ravi võimalus, osutatava ravi ulatuse hindamine, kasutatavate ravimite koostoitmete tuvastamine jne).
- Vähi Tippkeskuse uurimistulemuste tõhus kasutamine **aitab valitsust ning toetab ja võimestab elanikkonna usku, et "riik hoolitseb minu eest"**. Kogu ühiskond harjub osalema aktiivselt läbi tarkade lahenduste kulude kokkuhoiu ja iga ühiskonnaliikme tervise eest seismisel.
- Vähi Tippkeskuse koordineeritud tegevus **tagab, et teaduse ja ravi tiptase on Eesti kodanikele võrdselt kättesaadav teiste EL liikmesriikidega.**

Kokkuvõttes võimaldab Vähi Tippkeskuse ellukutsumine oluliselt parandada vähitõrje hetkeolukorda ja tulevikuperspektiivi Eestis: onkoloogia-alane teadustöö ja rahvusvaheline kliiniline koostöö võimaldab meie inimestele parima diagnostika ja ravi, tõstes seeläbi onkoloogilise abi kvaliteeti ja kättesaadavust Eestis. See lähenemisviis on ülioluline eriti laste onkoloogia ja haruldaste kasvaja valdkonnas. Piiriülene koostöö parandab Eesti patsientide juurdepääsu kvaliteetsele diagnoosile, ravile ja uuenduslikele ravimeetoditele ning aitab tagada keerukate haigusseisunditega patsientidele optimaalse ravi.

⁵ Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 (fookusvaldkondade teemalehed) | 15.07.2021